

Er grundloven "dynamisk"?

Grundloven danner rammen om vores demokrati og retsstat. Det er derfor velbegrunderet, at de jurastuderende har statsret som deres første fag. Den offentlige debat vidner om, at andre også kunne have nytte af at vide noget om grundloven.

WEEKENDPANELET

JENS PETER CHRISTENSEN (f. 1956)

Har været højesteretsdommer siden 2006. Forinden professor i stats- og forvaltningsret ved Aarhus Universitet. Har været formand for en lang række lovforberedende udvalg.

De andre medlemmer af Weekendpanelet:

BERTEL HAARDER

EMILIA VAN HAUEN

THOMAS BORCHERT

ELISABETH DONS CHRISTENSEN

SAMIRA NAWA AMIRI

JEANETTE VARBERG

I den kommende uge begynder 420 unge mennesker på jurastudiet ved Aarhus Universitet. Hver tirsdag vil de blive undervist i det store søauditorium i faget statsforfatningsret. Her vil deres lærer, professor, dr.jur. Michael Hansen Jensen, vise vej gennem grundlovens krinkelkroge. Det er velbegrunderet, at de nye studerende begynder med statsretten. Grundloven danner rammen om vores demokrati og retsstat og udgør et skæringspunkt mellem jura og politik.

Mange andre kunne da også have nytte af at vide noget om grundloven. I den offentlige debat hører man f.eks. jævnligt det synspunkt, at grundloven er vagt og upræcis formuleret, og at den er gammel og svær at ændre, og at den derfor skal fortolkes "dynamisk" og i overensstemmelse med "samfundets udvikling". Senest så man dette synspunkt fremført i en leder i denne avis 19/7. Her hed det, at grundloven »fortolkes absolut dynamisk, og godt for det, for hvis den skulle fortolkes strikt efter sin ordlyd alene, ville vi have en regent med diktatoriske beføjelser, og vores højt besungne ytringsfrihed ville være begrænset til beskyttelse mod forhåndscensur«. Lederen fremkom i sommervarmen, men man må vel alligevel antage, at skribenten har ment, at det var rigtigt det, der blev skrevet.

Men det var det ikke. Det er tværtimod karakteristisk for den grundlovsfortolkning, der gennem tiden har fundet sted ved domstolene, at dommerne har holdt fødderne ved jorden. Og det samme har de fleste statsretsprofessorer. Afgørende for grundlovens fortolkning har været almindelige juridiske fortolkningsprincipper, med udgangspunkt i grundlovens ord og den mening, der må antages at ligge bag ordene.

Lige siden Junigrundloven fra 1849 har alle landets jurastuderende således f.eks. lært, at det afgørende for regentens beføjelser i grundloven er, at de udøves af mi-

nistrene (§ 12), at ministrene er ansvarlige for regeringens førelse (§ 13), og at regentens underskrift kun har gyldighed, når den er ledsaget af en eller flere ministres underskrift (§ 14). Magten følger ansvaret. Regenten er ansvarsfri. Ministrene har ansvaret. Regenten har derfor ingen magt. Det er ministrene, der bestemmer.

Allerede professor C.G. Holck skrev da også i den lærebog i statsret, som de jurastuderende blev undervist efter for 150 år siden, at det ville indebære »en Opgivelse af hele det konstitutionelle System«,

hvis regenten kunne handle i statsanliggender uafhængigt af regeringen og ministrene. Regenten har altså ingen "diktatoriske beføjelser", heller ikke, når man holder sig strikte til grundlovens ordlyd. Men man skal altså lige læse mere end en enkelt paragraf for at opdage det.

Og ja, grundlovens bestemmelse om ytringsfrihed (§ 77) beskytter faktisk kun mod forhåndscensur. Det følger af dens ordlyd, og sådan har Højesteret da også altid fortolket den. Borgernes beskyttelse mod at blive draget til ansvar for

deres ytringer finder man primært i den almindelige lovgivning og i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, men ikke i grundlovens § 77.

I USA er der til stadighed strid mellem Højesterets dommere om, hvorvidt den amerikanske grundlov skal fortolkes som et såkaldt "levende dokument", eller om den skal fortolkes som et almindeligt juridisk dokument, der - med nu afdøde højesteretsdommer Antonin Scalia's ord - »means what it says, and says what it means«.

En sådan strid har vi ikke haft herhjemme. Vi tager i alt væsentligt grundloven på ordene.

Sagen er da også, at langt de fleste grundlovsparagraffer er ganske enkle og klare, og at de sætter en tydelig grænse mellem, hvad der er jura, og hvad der er politik.

Hertil kommer, at grundloven er stort set kemisk rensset for den form for generelle hensigtserklæringer, som man finder i andre landes nye grundlove. Det nærmeste, vi i den danske grundlov kommer det, er grundlovens § 75 om, at »til fremme af almenvellet bør det tilstræbes, at enhver arbejdsduelig borger har mulighed for arbejde på vilkår, der betrykker hans tilværelse«.

Det er jo gode ord, men som det fremgår af ordene selv ("bør det tilstræbes"), er der kun tale om en luftig programerklæring. Eller som højesteretsdommer Erik Riis skrev i 1987 i en kommentar til Højesterets dom i den såkaldte HT-sag: »en politisk programudtalelse uden enhver retlig relevans«.

Hvis man er utilfreds med grundlovens indhold, kan man måske længes efter dynamiske dommerfortolkninger, der lægger nyt indhold i de gamle paragraffer, og på den måde gør dommerne til grundlovgivere. Hvis man er mere optaget af, at det tilkommer folket, regering og vælgerne at ændre grundloven, må længslen være mere behersket.

rubrik tag with dummy text. Duis aute irure dolor in reprehende-

BYLINE-TAG

email-tag

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa

qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum

dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do

eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna ali-

qua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ul-